

afzonderlijk bruikbare scènes / kijkopdrachten:

een suggestie (totale speeltijd ca. 45 minuten):

1.) (0:55 – 08:15): de stormloop

In deze scène stelt de hoofdpersoon zichzelf en zijn strijdmakkers voor: allen jongens van een jaar of achttien, net van de middelbare school, schuilend in hun loopgraven en bang voor wat komen gaat. Te zien is dat de Fransen door middel van een stormloop proberen de loopgraven van de tegenstander in te nemen. Vervolgens herhaalt het proces zich, maar dan in omgekeerde richting. De aanvallers worden verdedigers en de verdedigers aanvallers.

Paul Bäumer vat deze manier van oorlog voeren als volgt samen: *'Al maanden vechten we tegen de Fransen om honderd meter land. Zij vallen onze loopgraven aan. Wij die van hen. En dan vallen zij weer aan, om het saldo gelijk te houden.'*

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 1:

1 a.) In de Eerste Wereldoorlog werden er veel nieuwe wapens en militaire hulpmiddelen ingezet. Welke daarvan zie je terug in deze scène?

1 b.) Wordt er door één van beide partijen terreinwinst geboekt?

1 c.) Noem een aantal kenmerken van de Eerste Wereldoorlog die zichtbaar worden in deze scène.

2.) (8:15 – 11:55): in het klaslokaal

Deze scène laat een flashback zien: Bäumer en zijn klasgenoten / toekomstige strijdmakkers zitten in de eindexamenklas en krijgen nog een laatste speech van de leraar voordat ze de school definitief verlaten.

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 2:

2 a.) In deze scène geeft een leraar les aan een klas jongens die iets ouder zijn dan jullie. Vergelijk zijn manier van lesgeven (let op de inhoud) met de manier waarop jullie zelf les krijgen hier op school. Wat zijn opvallende verschillen?

2 b.) De leraar van Bäumer is ontzettend trots op Duitsland, waarom?

2 c.) Voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kunnen verschillende oorzaken aangewezen worden. Een aantal daarvan zijn in de les besproken en in het boek naar voren gekomen. De dingen die de leraar zegt onderstrepen twee van die oorzaken. Welke?

3.) (16:52 – 20:47): Kemmerich sterft

Franz Kemmerich ligt in een kerk die provisorisch is ingericht als ziekenhuis. Zijn been is geamputeerd en uiteindelijk sterft hij. In het ziekenhuis worden dagelijks zoveel benen en armen afgezet en sterven zo veel jonge soldaten, dat er nogal laconiek op zijn dood wordt gereageerd door artsen en verplegers. (Een op zich positief - maar uiterst macaber! - gevolg van de Eerste Wereldoorlog is dat er tussen 1914 en 1918 enorm veel

been- en armprotheses vervaardigd werden en dat deze prothesen in dezelfde periode ook enorm verbeterd werden.¹ Ook daar wordt in deze scène naar verwezen.)

Aansluitend de scène waarin Bäumer en Kemmerich door Kemmerichs moeder op de trein naar het front worden gezet. De meeste mensen hielden er in 1914 geen rekening mee dat de oorlog zo verschrikkelijk kon zijn (want het zou immers *ein frischer, fröhlicher Krieg* worden). In deze scène wordt dit laatste (naar mijn idee) als volgt onderstreept: Kemmerichs moeder vraagt aan Bäumer of die haar zoon 'uit de buurt van gevaar' wil houden. Hoogst merkwaardig, als je bedenkt dat de jongens bepaald niet gingen picknicken...!

4.) (40:18 – 45:40): *leven aan het front*

Hoewel echt zware offensieven slechts sporadisch voorkwamen en de soldaten vaak rustdagen hadden waarop ze niets van de oorlog merkten, was het leven van de gemiddelde frontsoldaat een hel. Wanneer er een slag gevochten werd, begaven de soldaten zich naar de loopgraven van de voorste linies, waar ze dagen achtereen verbleven. Daar moesten zij zich staande zien te houden temidden van een onophoudelijk en oorverdovend lawaai, verveling, ziekte, dood en verderf. Veel soldaten hoopten dan ook op een *Heimatschuss*, een *Blighty* of een *Bonne Blessure*: een verwonding die niet levensbedreigend, maar wel ernstig genoeg was om naar huis te mogen terugkeren.

De regen maakte van sommige loopgraven een zompige, modderige bende. Doordat men voortdurend in nat schoeisel liep kregen sommigen last van zogenaamde *trenchfeet*, een aandoening aan de voeten waarbij afsterving optreedt omdat de voeten te lang achter elkaar nat zijn geweest.

Voor het eerst in de geschiedenis werd in een oorlog gebruik gemaakt van gifgas.² Hoewel inademing van bijvoorbeeld mosterdgas tot een gruwelijke, pijnlijke en langzame dood leidde, is later wel beweerd dat het gebruik en de effecten van gifgas in de Eerste Wereldoorlog erg overdreven zijn.³

In tegenstelling tot de soldaten hadden de ratten de tijd van hun leven. Letterlijk alles vraten zij aan, zelfs de weerloze gewonden in het niemandsland vielen ten prooi aan hun vraatzucht. Het gegil van de stervenden moet verschrikkelijk zijn geweest, maar door vijandelijk vuur was het vaak niet mogelijk de aangeschoten kameraden in veiligheid te brengen.

5.) (56:00 – 58:19): *een offensief*

Deze scène laat een aanval zien in het heetst van de strijd. Uitgerekend korporaal Himmelstoss, die de jongens voor de oorlog als sadistische drill-instructor de nodige discipline en vechtlust bij bracht, zien we instorten; in panische doodsangst weigert hij de vijandelijke loopgraven aan te vallen.

6.) (62:00 – 68:30): *Bäumer doodt een Franse soldaat*

Wat vooraf gaat aan deze scène:

¹ Het was ook het tijdperk van de eerste geslaagde bloedtransfusies, van het begin van de plastische chirurgie, en van de schuchtere erkenning in de psychiatrie dat het moderne slagveld naast lichamelijke ook psychische gewonden kent. (idem, blz. 15.)

² Bekend is dat Adolf Hilter, die als korporaal meevocht in de Eerste Wereldoorlog, ook getroffen werd tijdens een aanval met gifgas. Hierdoor werd hij tijdelijk blind. Pas na de oorlog herstelde hij.

³ Gifgas zou niet zo heel vaak gebruikt zijn, het zou weinig slachtoffers hebben gemaakt en veel minder dodelijk zijn dan lange tijd werd aangenomen.

tijdens een nachtelijk offensief schuilt Bäumer in een bomkrater. Min of meer toevallig springt een Franse soldaat in dezelfde krater als hij. Bäumer aarzelt geen seconde en steekt zijn mes diep in de borst van de Fransman. De Franse soldaat sterft niet direct, maar ligt een nacht lang met Bäumer aan zijn zijde te kermen van de pijn.

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 6

Eerder in de film zegt Bäumer over zichzelf dat hij tijdens een aanval in een wild beest verandert; iemand die zonder te aarzelen schiet op alles wat beweegt.

6 a.) Is Bäumer in deze scène nog steeds zo'n gewetenloze moordmachine? In welk opzicht *wel* en in welk opzicht *niet*?

6 b.) Waarom kijkt Bäumer na dit voorval zo anders tegen de vijand aan?

6 c.) In deze scène zegt Bäumer (vrij vertaald) tegen zijn stervende slachtoffer: *'Ik zag alleen je geweer, je bajonet, je granaten... Als we die allemaal zouden weggooien, zouden we broeders kunnen zijn. Maar ze willen niet dat we dat wéten. Dat mógen we niet weten van hen.'*

Wat zou Bäumer bedoelen met deze zin? En wie bedoelt hij met 'ze' en 'hen'?

7.) (95:50 – 108:07): *op verlof*

In deze scène zien we dat Bäumer korte tijd op verlof is. Hij keert terug naar huis en bezoekt daar onder andere de moeder van de overleden Franz Kemmerich (aan wie Bäumer had beloofd extra op haar zoon te letten), een aantal cafévrienden van zijn vader en zijn oude leraar Kantorek. Al met al is het verlof een buitengewoon merkwaardige en onaangename ervaring voor Bäumer; na afloop vervloekt hij de dag waarop hij naar huis terugkeerde en is hij blij dat hij zich weer bij zijn strijdmakers aan het front mag voegen.

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 6 (EN 7)

a.) Welke uitspraak is het meest van toepassing op de scène die je zojuist bekeken hebt?

- a.) Het thuisfront heeft nauwelijks een idee van wat er zich aan het front afspeelt. De Duitsers willen de strijd voorlopig absoluut niet opgeven.
- b.) Het thuisfront vindt het verschrikkelijk wat er zich aan het front afspeelt. In tegenstelling tot Paul Bäumer haten de Duitsers de Fransen.
- c.) Het thuisfront heeft nauwelijks een idee van wat er zich aan het front afspeelt. De Duitsers haten de Fransen en willen de strijd voorlopig absoluut niet opgeven.
- d.) Het thuisfront vindt het verschrikkelijk wat er zich aan het front afspeelt. Net als Paul Bäumer haten de Duitsers de Fransen en willen ze de strijd voorlopig absoluut niet opgeven.

b.) Licht toe waarom je voor a, b, c, of d gekozen hebt. Doe dit aan de hand van citaten en gebeurtenissen in de zojuist bekeken scène.

Extra: de andere belangrijke 'vijand' was de staf: de generaals en hun ondergeschikten die niet wisten hoe ze de strijd tot een goed einde moesten brengen. Van het leed van de frontsoldaten wisten zij niets, sterker nog, wilden ze niets weten. De Franse opperbevelhebber Joffre bijvoorbeeld, verbood zijn staf hem aantallen doden te melden of foto's van gewonden of doden te tonen, omdat het hem 'afleidde'. Bij de andere legers was het niet anders.⁴

⁴ Idem, blz. 29.

8.) (117:21 – 121:20): *Im Westen nichts neues*

Inmiddels is Paul Bäumer een door de wol geverfde frontsoldaat geworden. De meeste jongens uit zijn eenheid zijn inmiddels gesneuveld, gewond geraakt, geëxecuteerd door de krijgsraad of gek geworden. Nu ook Katchinsky er niet meer is – hij werd dodelijk getroffen door een granaatscherf - heeft Bäumer zelf de leiding over een eenheid soldaten. Op 18 oktober 1918 wordt Bäumer op een onbewaakt ogenblik dodelijk getroffen door een vijandelijke kogel. Nog geen maand later is de oorlog ten einde.

OPDRACHT BIJ SCÈNE 8

***All quiet on the western front* (vrij vertaald: alles rustig aan het westelijke front) is een verfilming van een roman van de Duitse schrijver Erich Remarque uit 1929. Dit boek is getiteld *Im Westen nichts neues* (vrij vertaald: geen nieuws uit het westen).**

Kun je na het zien van de film en deze scène de titel van de film / de roman verklaren?

afzonderlijk bruikbare scènes / kijkopdrachten:

een suggestie (totale speeltijd ca. 45 minuten):

1.) (0:55 – 08:15): de stormloop

In deze scène stelt de hoofdpersoon zichzelf en zijn strijdmakkers voor: allen jongens van een jaar of achttien, net van de middelbare school, schuilend in hun loopgraven en bang voor wat komen gaat. Te zien is dat de Fransen door middel van een stormloop proberen de loopgraven van de tegenstander in te nemen. Vervolgens herhaalt het proces zich, maar dan in omgekeerde richting. De aanvallers worden verdedigers en de verdedigers aanvallers.

Paul Bäumer vat deze manier van oorlog voeren als volgt samen: *'Al maanden vechten we tegen de Fransen om honderd meter land. Zij vallen onze loopgraven aan. Wij die van hen. En dan vallen zij weer aan, om het saldo gelijk te houden.'*

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 1:

1 a.) In de Eerste Wereldoorlog werden er veel nieuwe wapens en militaire hulpmiddelen ingezet. Welke daarvan zie je terug in deze scène?

mitrailleurs, landmijnen, granaten, prikkeldraad (paarden konden daardoor niet langer gebruikt worden op het moderne slagveld), vliegtuigen die bombardementen uitvoeren. (De bajonet is daarentegen nog een typisch overblijfsel van de negentiende-eeuwse oorlogvoering.)

1 b.) Wordt er door één van beide partijen terreinwinst geboekt?

Nee, er wordt gevochten en soldaten sterven, maar uiteindelijk is het zinloos. (En de hoofdpersoon onderstreept dat met woorden.)

1 c.) Noem een aantal kenmerken van de Eerste Wereldoorlog die zichtbaar worden in deze scène.

- loopgravenoorlog (→ kenmerkend voor de Eerste Wereldoorlog)
- militaire strategie is ouderwets (→ stormloop; beurtelings elkaar aanvallen)
- militaire technologie is modern (→ nieuwe wapens; massale vernietiging)
- er wordt door geen van beide partijen terreinwinst geboekt (→ stellingoorlog; het front lag er jarenlang hetzelfde bij; geen van beide partijen kon een doorbraak forceren)

2.) (8:15 – 11:55): in het klaslokaal

Deze scène laat een flashback zien: Bäumer en zijn klasgenoten / toekomstige strijdmakkers zitten in de eindexamenklas en krijgen nog een laatste speech van de leraar voordat ze de school definitief verlaten.

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 2:

2 a.) In deze scène geeft een leraar les aan een klas jongens die iets ouder zijn dan jullie. Vergelijk zijn manier van lesgeven (let op de inhoud) met de manier waarop jullie zelf les krijgen hier op school. Wat zijn opvallende verschillen?

Hij bereidt de leerlingen voor op de oorlog en vindt dat de jongens moeten vechten in de oorlog om God, het vaderland en de keizer te dienen.

Tegenwoordig is dat ondenkbaar. De meeste leraren bemoeien zich niet met wat leerlingen zouden moeten doen na hun schooltijd. En ze zouden hen al helemaal niet aanmoedigen om bij het leger te gaan om te vechten in een oorlog.

(Verder: hij rookt in het klaslokaal en biedt zijn leerlingen zelfs sigaretten aan!)

2 b.) De leraar van Bäumer is ontzettend trots op Duitsland, waarom?

Duitsland is volgens hem de natie van vooruitgang, de natie van cultuur, de natie van wetenschap en de natie van ideeën. De natie van Beethoven, Schiller en Goethe.

Hij vindt Duitsland dus een geweldig land! Een beter land (beschaafder, meer ontwikkeld, moderner, sterker) dan andere landen.

2 c.) Voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kunnen verschillende oorzaken aangewezen worden. Een aantal daarvan zijn in de les besproken en

in het boek naar voren gekomen. De dingen die de leraar zegt onderstrepen twee van die oorzaken. Welke?

Nationalisme → hij is trots op het vaderland en houdt van de keizer. Hij vindt Duitsland veel beter dan andere landen. Omdat Duitsland beter is dan andere landen, moet het oorlog voeren om andere landen en naties – die zwakker, slechter, dommer of minder beschaafd zijn - te verslaan om zo de leider van Europa / de wereld te worden.

Militarisme → het is goed om oorlog te voeren: *Kriegsbegeisterung!* Oorlog is een heldhaftig avontuur en een manier voor een land om uiting te geven aan haar macht, kracht en trots. Het leger, geweld en wapens staan in hoog aanzien. Oorlog maakt van jonge jongens echte mannen!

3.) (16:52 – 20:47): Kemmerich sterft

Franz Kemmerich ligt in een kerk die provisorisch is ingericht als ziekenhuis. Zijn been is geamputeerd en uiteindelijk sterft hij. In het ziekenhuis worden dagelijks zoveel benen en armen afgezet en sterven zo veel jonge soldaten, dat er nogal laconiek op zijn dood wordt gereageerd door artsen en verplegers. (Een op zich positief - maar uiterst macaber! - gevolg van de Eerste Wereldoorlog is dat er tussen 1914 en 1918 enorm veel been- en armprotheses vervaardigd werden en dat deze protheses in dezelfde periode ook enorm verbeterd werden.⁵ Ook daar wordt in deze scène naar verwezen.)

Aansluitend de scène waarin Bäumer en Kemmerich door Kemmerichs moeder op de trein naar het front worden gezet. De meeste mensen hielden er in 1914 geen rekening mee dat de oorlog zo verschrikkelijk kon zijn (want het zou immers *ein frischer, fröhlicher Krieg* worden). In deze scène wordt dit laatste (naar mijn idee) als volgt onderstreept: Kemmerichs moeder vraagt aan Bäumer of die haar zoon 'uit de buurt van gevaar' wil houden. Hoogst merkwaardig, als je bedenkt dat de jongens bepaald niet gingen picknicken...!

4.) (40:18 – 45:40): leven aan het front

Hoewel echt zware offensieven slechts sporadisch voorkwamen en de soldaten vaak rustdagen hadden waarop ze niets van de oorlog merkten, was het leven van de gemiddelde frontsoldaat een hel. Wanneer er een slag gevochten werd, begaven de soldaten zich naar de loopgraven van de voorste linies, waar ze dagen achtereen verbleven. Daar moesten zij zich staande zien te houden temidden van een onophoudelijk en oorverdovend lawaai, verveling, ziekte, dood en verderf. Veel soldaten hoopten dan ook op een *Heimatschuss*, een *Blighty* of een *Bonne Blessure*: een verwonding die niet levensbedreigend, maar wel ernstig genoeg was om naar huis te mogen terugkeren.

De regen maakte van sommige loopgraven een zompige, modderige bende. Doordat men voortdurend in nat schoeisel liep kregen sommigen last van zogenaamde *trenchfeet*, een aandoening aan de voeten waarbij afsterving optreedt omdat de voeten te lang achter elkaar nat zijn geweest.

Voor het eerst in de geschiedenis werd in een oorlog gebruik gemaakt van gifgas.⁶ Hoewel inademing van bijvoorbeeld mosterdgas tot een gruwelijke, pijnlijke en langzame dood leidde, is later wel beweerd dat het gebruik en de effecten van gifgas in de Eerste Wereldoorlog erg overdreven zijn.⁷

⁵ Het was ook het tijdperk van de eerste geslaagde bloedtransfusies, van het begin van de plastische chirurgie, en van de schuchtere erkenning in de psychiatrie dat het moderne slagveld naast lichamelijke ook psychische gewonden kent. (idem, blz. 15.)

⁶ Bekend is dat Adolf Hilter, die als korporaal meevocht in de Eerste Wereldoorlog, ook getroffen werd tijdens een aanval met gifgas. Hierdoor werd hij tijdelijk blind. Pas na de oorlog herstelde hij.

⁷ Gifgas zou niet zo heel vaak gebruikt zijn, het zou weinig slachtoffers hebben gemaakt en veel minder dodelijk zijn dan lange tijd werd aangenomen.

In tegenstelling tot de soldaten hadden de ratten de tijd van hun leven. Letterlijk alles vraten zij aan, zelfs de weerloze gewonden in het niemandsland vielen ten prooi aan hun vraatzucht. Het gegil van de stervenden moet verschrikkelijk zijn geweest, maar door vijandelijk vuur was het vaak niet mogelijk de aangeschoten kameraden in veiligheid te brengen.

5.) (56:00 – 58:19): een offensief

Deze scène laat een aanval zien in het heetst van de strijd. Uitgerekend korporaal Himmelstoss, die de jongens voor de oorlog als sadistische drill-instructor de nodige discipline en vechtlust bij bracht, zien we instorten; in panische doodsangst weigert hij de vijandelijke loopgraven aan te vallen.

6.) (62:00 – 68:30): Baümer doodt een Franse soldaat

Wat vooraf gaat aan deze scène:

tijdens een nachtelijk offensief schuilt Baümer is een bomkrater. Min of meer toevallig springt een Franse soldaat in dezelfde krater als hij. Baümer aarzelt geen seconde en steekt zijn mes diep in de borst van de Fransman. De Franse soldaat sterft niet direct, maar ligt een nacht lang met Baümer aan zijn zijde te kermen van de pijn.

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 6

Eerder in de film zegt Baümer over zichzelf dat hij tijdens een aanval in een wild beest verandert; iemand die zonder te aarzelen schiet op alles wat beweegt.

6 a.) Is Baümer in deze scène nog steeds zo'n gewetenloze moordmachine? In welk opzicht *wel* en in welk opzicht *niet*?

wel: zijn instinct vertelt hem dat hij alle tegenstanders moet afmaken zodra hij de kans krijgt. En dat doet hij dus ook.

niet: achteraf heeft hij het er toch wel moeilijk mee. Niet dat hij er direct spijt van heeft - de Franse soldaat zou namelijk precies hetzelfde gedaan hebben: *'Ik wilde je niet afmaken. Maar je besprong ons ineens. Wat zou jij hebben gedaan?'*. Toch zit hij er mee. Hij probeert hem zelfs te helpen! Als de soldaat 's ochtends eenmaal dood is, krijgt Baümer het idee om de familie van de gesneuvelde soldaat een brief te schrijven.

6 b.) Waarom kijkt Baümer na dit voorval zo anders tegen de vijand aan?

- hij heeft zijn tegenstander eigenlijk nog nooit van zo dichtbij gezien én hij bekijkt familiefoto's van de gesneuvelde Fransman. Daardoor krijgt de vijand letterlijk een gezicht en een naam. Hij beseft dat de Fransen geen slechterikken zijn, maar jongens die gewoon hun dienstplicht vervullen, net als hij zelf. Citaten die dit onderstrepen zijn:

'Ik ken je helemaal niet, niet van zo dichtbij.'

'We hebben allebei moeders en vaders. Hetzelfde. Onze doodsangsten zijn hetzelfde. De pijn is hetzelfde (...) Vergeef me kameraad.'

'Gerard Duvall, drukker. Ik heb Gerard Duvall, de drukker, gedood.'

6 c.) In deze scène zegt Baümer (vrij vertaald) tegen zijn stervende slachtoffer: *'Ik zag alleen je geweer, je bajonet, je granaten... Als we die allemaal zouden weggoien, zouden we broeders kunnen zijn. Maar ze willen niet dat we dat wéten. Dat mógen we niet weten van hen.'*

Wat zou Baümer bedoelen met deze zin? En wie bedoelt hij met 'ze' en 'hen'?

Met 'ze' en 'hen' bedoelt Baümer het opperbevel van het leger, de generaals, verschillende Europese staatslieden (bijv. Keizer Wilhelm II), koningen en regeringen, fanatieke nationalistes, het thuisfront et cetera. Kortom: de machthebbers en de mensen die persé oorlog willen voeren, maar zelf niet dagelijks aan het front vechten en ook niet weten – of willen weten - hoe verschrikkelijk het daar is.

Wat bedoelt hij daarmee? Antw.: voor het winnen van de oorlog is het natuurlijk beter als soldaten de vijand haten. Dat is beter voor het moraal van het leger. Ze mogen hen zeker niet als gelijken of als broeders zien! Daarom was er ook zoveel propaganda om de Fransen, de Britten en de Duitsers voor elkaar af te schilderen als lafaards of schurken.

7.) (95:50 – 108:07): op verlof

In deze scène zien we dat Bäumer korte tijd op verlof is. Hij keert terug naar huis en bezoekt daar onder andere de moeder van de overleden Franz Kemmerich (aan wie Bäumer had beloofd extra op haar zoon te letten), een aantal cafévrienden van zijn vader en zijn oude leraar Kantorek. Al met al is het verlof een buitengewoon merkwaardige en onaangename ervaring voor Bäumer; na afloop vervloekt hij de dag waarop hij naar huis terugkeerde en is hij blij dat hij zich weer bij zijn strijdmakkers aan het front mag voegen.

OPDRACHTEN BIJ SCÈNE 6 (EN 7)

a.) Welke uitspraak is het meest van toepassing op de scène die je zojuist bekeken hebt?

- e.) Het thuisfront heeft nauwelijks een idee van wat er zich aan het front afspeelt. De Duitsers willen de strijd voorlopig absoluut niet opgeven.
- f.) Het thuisfront vindt het verschrikkelijk wat er zich aan het front afspeelt. In tegenstelling tot Paul Bäumer haten de Duitsers de Fransen.
- g.) Het thuisfront heeft nauwelijks een idee van wat er zich aan het front afspeelt. De Duitsers haten de Fransen en willen de strijd voorlopig absoluut niet opgeven.
- h.) Het thuisfront vindt het verschrikkelijk wat er zich aan het front afspeelt. Net als Paul Bäumer haten de Duitsers de Fransen en willen ze de strijd voorlopig absoluut niet opgeven.

b.) Licht toe waarom je voor a, b, c, of d gekozen hebt. Doe dit aan de hand van citaten en gebeurtenissen in de zojuist bekeken scène.

...
...
...

(antwoord A is goed, maar) C is het meest van toepassing op de betreffende scène, want:

Het thuisfront is niet goed op de hoogte van wat er zich allemaal aan het front afspeelt. Mensen van het thuisfront stelden zich de jongens aan het front voor als eeuwig vrolijke en strijdlustige soldaten, een beeld wat totaal niet klopte. De media verzwegen de verschrikkingen van de oorlog dus waren ze aangewezen op geruchten en op verhalen van terugkerende soldaten.

Aan de ene kant waren de soldaten zelf eenvoudig niet in staat om te vertellen wat ze hadden meegemaakt en aan de andere kant waren de achterblijvers niet in staat om het aan te horen. Zowel tegen zijn moeder als tegen de moeder van Kemmerich voelt Bäumer zich genoodzaakt te liegen over wat er zich werkelijk aan het front afspeelt. Aan zijn oude leraar Kantorek laat Bäumer wél een en ander los over de doden en de gewonden, maar bij hem dringt dit absoluut niet door. In een oorlog worden nu eenmaal offers gemaakt, zie je hem denken.

In alle deelnemende landen was de bevolking dus in tweeën verdeeld: zij die wisten, en zij die geen idee hadden, maar wel een mening hadden.⁸ De patriotistische uitingen van de vrienden van Bäumers vader sluiten totaal niet aan op Bäumers beleving van de oorlog. In het café noemen zij de Fransen denigrerend *froggies* en *frenchies* (en later in de scène waarschuwt zijn moeder hem voor Franse meisjes omdat die 'niet deugen'), dus van de Fransen hebben de Duitsers geen hoge pet op. Ze willen dat de oorlog voortduurt totdat de Fransen verslagen zijn. Bovendien zien zij de oorlog als een nationalistisch avontuur. Niet voor niets vraagt Bäumers vader of Paul zijn uniform aan wil houden naar het café, zodat hij met hem kan pronken ten overstaan van zijn vrienden. Hun uitspraken over de strijd aan het front zijn gemakkelijk, vrijblijvend en goedkoop – zij zijn immers niet degenen die dagelijks het vuile werk moeten opknappen.

⁸ Velden van weleer, blz. 28.

Woede en verdriet over het onbegrip brachten een merkwaardige ommekeer in het vijandbeeld teweeg. Frontsoldaten van alle nationaliteiten hadden respect voor elkaar en wonden zich mateloos op over de propaganda die de tegenpartij als laf of incompetent probeerde af te schilderen.⁹ In hun ervaringswereld beschouwden de soldaten na verloop van tijd niet de Duitser/Fransman/Brit/Amerikaan als de vijand, maar het thuisfront.¹⁰ Paul Bäumer haat het Franse leger dus ook absoluut *niet*. Hij ziet de Franse manschappen als gelijken (zie vorige scène + kijkopdracht). Zijn *échte* vijanden zijn diegenen die de oorlog eindeloos willen laten voortduren.

Extra: de andere belangrijke 'vijand' was de staf: de generaals en hun ondergeschikten die niet wisten hoe ze de strijd tot een goed einde moesten brengen. Van het leed van de frontsoldaten wisten zij niets, sterker nog, wilden ze niets weten. De Franse opperbevelhebber Joffre bijvoorbeeld, verbood zijn staf hem aantallen doden te melden of foto's van gewonden of doden te tonen, omdat het hem 'afleidde'. Bij de andere legers was het niet anders.¹¹

8.) (117:21 – 121:20): *Im Westen nichts neues*

Inmiddels is Paul Bäumer een door de wol geverfde frontsoldaat geworden. De meeste jongens uit zijn eenheid zijn inmiddels gesneuveld, gewond geraakt, geëxecuteerd door de krijgsraad of gek geworden. Nu ook Katchinsky er niet meer is – hij werd dodelijk getroffen door een granaatscherf - heeft Bäumer zelf de leiding over een eenheid soldaten. Op 18 oktober 1918 wordt Bäumer op een onbewaakt ogenblik dodelijk getroffen door een vijandelijke kogel. Nog geen maand later is de oorlog ten einde.

OPDRACHT BIJ SCÈNE 8

***All quiet on the western front* (vrij vertaald: alles rustig aan het westelijke front) is een verfilming van een roman van de Duitse schrijver Erich Remarque uit 1929. Dit boek is getiteld *Im Westen nichts neues* (vrij vertaald: geen nieuws uit het westen).**

Kun je na het zien van de film en deze scène de titel van de film / de roman verklaren?

1.) De titel slaat op het einde van de film, waarin een bekendmaking van het Duitse opperbevel (een soort persbericht wat dagelijks vanaf het front naar Duitsland verstuurd wordt) vermeldt dat er geen nieuws over het westelijke front / dat alles rustig is.

2.) Er is dus geen nieuws; alles is hetzelfde gebleven; er zijn geen noemenswaardige winsten geboekt of verliezen geleden. Dat de hoofdpersoon is gestorven is het vermelden niet waard, want hij is slechts een anonieme strijder. Er zijn al zoveel soldaten gesneuveld en er zullen er nog veel volgen. Dat is de normale gang van zaken. Niets aan de hand; niets nieuws dus!

Tijs van den Boogaard, juli 2008

⁹ Idem, blz. 29: Al met kerstmis 1914 deed zich een verbroedering voor toen mensen uit de voorste loopgraven klommen en in niemandsland kerst met elkaar vierden, tot grote schrik van de legertoppen die prompt zulke manifestaties van menselijkheid verboden.

¹⁰ Idem, blz. 29.

¹¹ Idem, blz. 29.